

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне юридичне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-20-76

ЗАУВАЖЕННЯ

**до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України
«Про судоустрій і статус суддів» щодо забезпечення
функціонування системи правосуддя в період відсутності повноважного
складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України»
(реєстр. № 2823)**

У Головному юридичному управлінні проаналізовано підготовлений Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики до розгляду у другому читанні проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо забезпечення функціонування системи правосуддя в період відсутності повноважного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України».

За результатами аналізу тексту законопроекту Головне юридичне управління вважає за доцільне висловити такі зауваження і пропозиції.

1. Насамперед, варто зазначити, що підготовлений до другого читання текст законопроекту зазнав суттєвих змін порівняно з текстом, прийнятим за основу. Зауваження, висловлені Головним науково-експертним управлінням, в частині редакційного уточнення та узгодження між собою абзаців першого і другого частини другої статті 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» зберегли свою актуальність, оскільки вони не були враховані Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики при підготовці законопроекту до другого читання.

У зв'язку з цим пропонуємо абзац перший частини другої статті 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доповнити словами «крім випадків, передбачених цією ж статтею», що відповідатиме вимогам законодавчої техніки.

Крім того, слід зазначити, що при підготовці проекту для розгляду у другому читанні була суттєво змінена його концепція. А відтак не була проведена наукова експертиза відповідних положень, як того вимагає стаття 103 Регламенту Верховної Ради України.

2. Відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України пропозиції і поправки до законопроекту, який готується до другого

читання, можуть вноситися лише до тих розділів, глав, статей, їх частин, пунктів, підпунктів, абзаців, речень законопроекту, що були прийняті за основу.

Натомість положення пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» законопроекту не були предметом розгляду під час прийняття законопроекту за основу, про необхідність внесення таких пропозицій не було зазначено ні у висновку Комітету з питань правової політики як головного комітету, ні у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України.

Отже, зазначене положення включено до тексту законопроекту з порушенням вимог статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

3. Законопроектом пропонується внести зміни до частини другої статті 55 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” з метою врегулювання строків відрядження суддів та дострокового закінчення відрядження.

У зв’язку з цим варто зазначити, що з огляду на вимоги законодавчої техніки та предмет регулювання назва Закону (в редакції проекту) потребує відповідного коригування і повинна мати назву “Про внесення зміни до статті 55 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” щодо відрядження суддів та врегулювання інших питань забезпечення функціонування системи правосуддя в період відсутності повноважного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України».

4. Що стосується редакції частини другої статті 55 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” (в редакції проекту), то варто зазначити таке.

1) Відповідно до частини першої статті 55 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” суддя може бути, за його згодою, відряджений лише до іншого суду того самого рівня і спеціалізації для здійснення правосуддя у передбачених цією ж частиною випадках.

У зв’язку з цим, положення законопроекту в частині відрядження суддів вищих спеціалізованих судів до апеляційного суду (тобто мова йде про різні рівні судів) не узгоджуються із наведеними вище положеннями частини першої статті 55 Закону.

Крім того, положення абзацу п’ятого частини другої статті 55 цього ж Закону щодо відрядження суддів вищих спеціалізованих судів (Вищого господарського суду України, Вищого адміністративного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ) до апеляційного суду не узгоджуються із статтею 17 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”, яка визначає систему судоустрою, і якою не передбачено існування зазначених вищих спеціалізованих судів.

Згідно із статтею 7 цього Закону систему судоустрою складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд. Для розгляду окремих категорій справ відповідно до цього Закону в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди (Вищий антикорупційний суд та Вищий суд з питань

інтелектуальної власності) відповідно до статті 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

У цьому контексті варто також нагадати, що згідно з пунктом 7 розділу XII Закону України «Про судоустрій і статус суддів» з дня початку роботи Верховного Суду у складі, визначеному цим Законом, вищі спеціалізовані суди, створені до набрання чинності Законом України «Про судоустрій і статус суддів» у чинній редакції, мали припинити свою діяльність та бути ліквідованими.

За такої ситуації, якщо законодавець у передбачений проектом спосіб вирішує питання тимчасового працевлаштування суддів вищих спеціалізованих судів замість вирішення питання їх офіційного працевлаштування та призначення на посади суддів у порядку, передбаченому Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів», то відповідні відносини з огляду на положення статті 92 Конституції України та статті 4 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та вимог законодавчої техніки мали б бути унормовані у розділі XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Крім того, варто зауважити, що у проекті не вирішеним залишилося питання щодо можливого дострокового закінчення відрядження таких суддів, що свідчить про неповноту правового регулювання (стаття 8 Конституції України).

Як відомо, основним елементом принципу верховенства права, передбаченого статтею 8 Конституції України, є принцип правової визначеності, відповідно до якого юридичні норми мають бути чіткими, ясними і недвозначними, оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування та не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці. На це звертав увагу і Конституційний Суд України у відповідних рішеннях (рішення від 22 вересня 2005 року №5-рп/2005, від 29 червня 2010 року №17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року №10- рп/2011 тощо).

2) Це саме стосується і призначення суддів, що знаходяться у відставці, на посаду судді (пункт 5), а також суддів, визначених у пунктах 2 та 3 розділу 2 «Прикінцеві та перехідні положення» цього законопроекту.

3) Абзацом третім частини другої статті 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (в редакції проекту) передбачено, що Вища рада правосуддя на підставі подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України може ухвалити рішення про дострокове закінчення відрядження судді, якщо обставини, які були підставою відрядження судді, припинилися.

Отже, зазначеними положеннями Вища рада правосуддя наділяється дискрецією щодо вирішення питання про дострокове закінчення відрядження суддів. На нашу думку, таке врегулювання є частковим. З метою додержання гарантій незалежності суддів, визначених Конституцією України, та недопущення зловживань з боку Вищої ради правосуддя у вирішенні питань відрядження та дострокового закінчення відрядження судді, доцільно було б частину другу статті 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»

доповнити положеннями, коли і в яких випадках суддя може подавати заяву про дострокове закінчення (припинення) відрядження, а також словами “про що повідомляється суддя”.

У зв’язку з викладеним пропонуємо таку редакцію змін: «Суддя може відкликати згоду на його відрядження до іншого суду того самого рівня і спеціалізації для здійснення правосуддя до моменту ухвалення рішення Вищою радою правосуддя, про що подає письмову заяву до Вищої ради правосуддя. У такому випадку Вища рада правосуддя ухвалює рішення про залишення подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України без розгляду.

Суддя також може відкликати згоду на його відрядження до іншого суду того самого рівня і спеціалізації під час перебування у відрядженні з об’єктивних причин (хвороба судді, смерть або хвороба близьких родичів тощо), про що також подає свою заяву до Вищої ради правосуддя. У такому випадку Вища рада правосуддя ухвалює рішення про дострокове закінчення відрядження судді».

4) Абзацом четвертим частини другої статті 55 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” (в редакції проекту) передбачено, що суддя, строк відрядження якого закінчився, або щодо якого Вищою радою правосуддя ухвалено рішення щодо дострокового закінчення відрядження судді, повертається на роботу до суду, з якого він був відряджений.

Не заперечуючи в цілому проти таких положень, звертаємо увагу, що доцільно було б зазначити, що робити із справами, які знаходилися на розгляді такого судді, і які він не встиг розглянути по суті.

На нашу думку, доцільно передбачити, що в такому разі визначення нового судді (колегії суддів) для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою в порядку, визначеному процесуальним законом.

Таким чином, неврегульованість окремих питань, про які було зазначено вище, свідчить про відсутність системного унормування, про неповноту правового регулювання суспільних відносин, що не відповідає визначенню України як правової держави, на чому також неодноразово наголошував Конституційний Суд України (рішення від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 30 вересня 2010 року № 20-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010).

5. Щодо розділу II “Прикінцеві та перехідні положення” законопроекту, то слід зазначити таке.

1) Як вже зазначалося вище, з огляду на предмет регулювання законопроекту та вимоги законодавчої техніки цей розділ мав б містити лише положення, присвячені відрядженню судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації, достроковому закінченню відряджень таких суддів та внесенню змін до порядку відрядження, та які носять тимчасовий характер.

2) У підпункті 1 пункту 2 розділу після слів «того самого рівня і спеціалізації та» слово «рішення» слід виключити, оскільки в абзаці першому вже є слова «рішення про».

Крім того, підпункт 1 пункту 2 розділу слід узгодити з абзацом третім частини другої статті 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (в редакції проекту), оскільки за контекстом рішення Вищої ради правосуддя може бути про дострокове закінчення відрядження судді не з будь-яких причин, а лише «якщо обставини, що були підставою відрядження судді, припинилися».

3) У підпунктах 2, 3 та 5 пункту 2 розділу йдеться про призначення суддів на посади за умови проходження ними кваліфікаційного оцінювання. Одночасно зазначено, що у період відсутності повноважного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Вища рада правосуддя ухвалює рішення про внесення Президенту України подання про призначення на посаду судді.

Проте варто зазначити, що відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» кваліфікаційне оцінювання суддів також здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Таким чином, в проекті не передбачено, хто здійснюватиме кваліфікаційне оцінювання суддів у період відсутності повноважного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, що свідчить про недотримання принципу верховенства права (стаття 8 Конституції України).

Варто також нагадати, що відповідно до пункту 17 розділу XII Закону України «Про судоустрій і статус суддів» повноваження суддів, призначених на посаду строком на п'ять років до набрання чинності цим Законом, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено. Судді, повноваження яких припинилися у зв'язку із закінченням такого строку, можуть бути призначені на посаду судді за результатами конкурсу, що проводиться в порядку, встановленому цим Законом.

4) Відповідно до пункту 5 цього розділу Вища рада правосуддя має право ухвалити рішення про внесення Президенту України подання про призначення судді у відставку.

Відповідно до статті 126 Конституцією України повноваження судді, який досяг 65 років, припиняються. З огляду на це, на нашу думку, доцільно було б у пункті 5 розділу після слів «у відставці» доповнити словами «що не досяг 65 років».

Проект потребує техніко-юридичного доопрацювання.

Узагальнюючий висновок: законопроект може бути прийнятий у другому читанні за умови врахування висловлених зауважень та пропозицій.

**Перший заступник
керівника Головного управління**

А. НИЖНИК

Апарат Верховної Ради України
07/02-2020/63300

94944